

Czarny/biały baran

*Gdzieżeś ty bywał, czarny/biały baranie?
We młynie, we młynie, mościwy panie | x 2*

*Cóżeś tam robił, czarny baranie?
Mełł mączkę, mełł mączkę, mościwy panie | x 2*

*Cóżeś tam jadał, czarny baranie?
Kluseczki z miseczki, mościwy panie | x 2*

*Cóżeś tam pijał, czarny baranie?
Miód, mleczko, miód, mleczko, mościwy panie | x 2*

*Gdzieżeś tam sypiał, czarny baranie?
Z młynarką, pod miarką/na piecu na piecu, mościwy panie | x 2*

*Jakże cię bili, czarny baranie?
Łup cup cup, łup cup cup, mościwy panie | x 2*

*Jakżeś uciekał, czarny baranie?
Hopsasa do lasa, mościwy panie | x 2*

PRZEBIEG ZABAWY

Wariant 1

Dzieci tworzą szerokie koło. W środku staje wybrany wyliczanką Baran. Może ustawić się na czworakach, można przykryć go kocem lub kożuchem. Koło obraca się w takt śpiewanego dialogu między grającymi a Baranem. Po każdej zwrotce Baran usiłuje wydostać się z koła, ale gracze – mocno trzymając się za ręce – nie pozwalają mu! Gdy uda mu się mimo to uciec – dziecko, które go przepuściło, idzie na jego miejsce i staje się Baranem.

Wariant 2

Dzieci tworzą szerokie koło. W środku staje wybrany wyliczanką Baran. Podczas śpiewu wszyscy gestami rąk imitują czynności, o których jest mowa w piosence. Dopiero na końcu całej piosenki Baran próbuje wydostać się na zewnątrz koła.

źródło	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Polska pieśń ludowa: wybór</i>, oprac. J.S. Bystroń, Warszawa 1946. • Gorzechowska J., Kaczurbina M., <i>Mało nas, mało nas. Polskie dziecięce zabawy ludowe</i>, Warszawa 1986, s. 74-76. • Piasecki E.W., <i>Zabawy i gry ruchowe dzieci i młodzieży</i>, Lwów 1919. • Kolberg O., <i>Dzieła wszystkie</i>, t. 28, Mazowsze, cz. 5, Wrocław; Poznań 1964. • Kolberg O., <i>Lud. Jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka i tańce; Kujawy</i>, t. 21, cz. 2, 1888, s. 80.
region	powszechnie znana, występuje w wielu wariantach melodycznych w całej Polsce
nagrania dostępne w internecie	<ul style="list-style-type: none"> • Laboratorium Zabaw Tradycyjnych 2024 https://youtu.be/Z5oFd8fYYmQ • Słuchaj Uchem https://soundcloud.com/search?q=kusy%20janek
kategoria	pokazywanka, berek – ganiany, ruchowa, w kole
grupa docelowa	dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym

---

WARIANTY ZABAWY

- *Gdzieżeś tam bywał, mój Sewerysiu*

*Gdzieżeś tam bywał, mój Sewerysiu?
We młynie, we młynie, złota Marysiu*

*Cóżeś tam robił, mój Sewerysiu?
Mełł mączki na pączki, moja Marysiu*

*Cóżeś tam jadał, mój Sewerysiu?
Pieczone suchary, złota Marysiu*

*Cóżeś tam pijał, mój Sewerysiu?
Miód, wina, co było, złota Marysiu*

*A czy cię bili, mój Sewerysiu?
Oj bili, oj bili, złota Marysiu*

*A czym cię bili, mój Sewerysiu?
Kańczużkiem francuskim, moja Marysiu*

*Możeś mi chory, mój Sewerysiu?
Oj chory, oj chory, złota Marysiu*

*Może cię główka boli, mój Sewerysiu?
Oj boli, oj boli, złota Marysiu*

*Może ty mi umrzesz, mój Sewerysiu?
Oj umrę, oj umrę, złota Marysiu*

*A kto cię będzie chować, mój Sewerysiu?
Wszystkie panny warszawianki i ty Marysiu*

*A gdzie cię będą chować, mój Sewerysiu?
Za ścianą cmentarza, złota Marysiu*

*A w czym cię będą chować, mój Sewerysiu?
Po chłopsku w sukmanie, moja Marysiu*

*A kto cię będzie płakać, mój Sewerysiu?
Wszystkie panny warszawianki i ty Marysiu*

*A jak cię będą płakać, mój Sewerysiu?
Bu bu bu, klu klu klu, złota Marysiu*

*A któż ci będzie skakać, mój Sewerysiu?
Rydelek, motyczka, i ty też Marysiu*

*A jak ci będą dzwonić, mój Sewerysiu?
Bom bom bom, ryp ryp ryp, złota Marysiu*

- *Uciekaj myszko do dziury*

Korzyści z zastosowania zabawy z perspektywy logopedki, mioterapeutki, terapeutki mowy

Jolanta Kosicka

Grupa badawcza

- Grupa kobiet i dziewczynek z jednym chłopcem (lat 5); sześćcioro dzieci (w wieku 5, 7, 8 i 10 lat) oraz trzy osoby dorosłe (38–41 lat).
- Grupa osób dorosłych w trakcie warsztatów „Trener Oddechu – moduł logopedyczny” oraz warsztatów logopedycznych (logopedzi, fizjoterapeuci, osteopaci, ortodonci, osoby zajmujące się jogą, pilatesem, trenerzy personalni, nauczyciele śpiewu, wokaliści).

Opis

Zabawa w moim odczuciu nosi znamiona dość inwazyjnej i momentami może być odebrana przez Uczestników jako brutalna ingerencja w ich granice i poczucie komfortu. Odkryła bardzo wiele w zachowaniu dzieci, a jeszcze więcej we wzorcach zachowań osób dorosłych biorących udział w zabawie. Ważniejszy okazał się aspekt społeczny, relacyjny i emocjonalny, choć w ujęciu logopedycznym „Czarny baran” także dał mi sporo do myślenia.

Pierwszym ważnym logopedycznie aspektem jest tu czucie swojego ciała i pilnowanie granic dyskomfortu. W pracy manualnej wewnątrzustnej jest to niezmiernie istotna kwestia. Czucie ciała, respektowanie granicy bólu czy brak zezwolenia na zbyt mocny nacisk są najważniejszymi elementami podczas mioterapii. Gdy Baran próbował wydostać się z kółka, było widać, kiedy Uczestnik rezygnuje z oporu przed zbyt mocnym naciskiem w momencie bólu, kiedy z niechęci do konfrontacji, kiedy z braku sił, a kiedy z niechęci do obrony granic. Oczywiście nie jest to jednoznaczne diagnostycznie! Wymagałoby to bliższego przyjrzenia się zachowaniom dzieci w grupie, zmian składu osobowego, ujednoczenia wiekowego i gabarytowego Uczestników itp. (duża dysproporcja w budowie ciała w grupie badawczej – od drobnego pięciolatka do dorosłej kobiety o wzroście 170 cm).

Ukazywały się także zachowania dzieci w kwestii współpracy (wspieranie słabszych Uczestników zabawy, koalicje rodzeństwa lub kuzynostwa, rywalizacja, tworzenie wzmocnionych miejsc muru za pomocą „ustawek”). Ważną informacją były reakcje na trudne zachowania i dziwne pozy, co stanowi istotne źródło wiedzy odnośnie do zachowań dorosłych Uczestników w pracy grupowej. Śmieszne miny i pozycje ciała podczas warsztatów mioterapeutycznych są najczęściej spotykaną trudnością.

Bierzemy tu pod uwagę: akceptację „nieładnego” wyglądu, „wystawiania się” publicznie na niekorzystne pozy podczas automasażu jamy ustnej, reakcję Uczestników na reakcje fizjologiczne własnego ciała (ślinienie się, odbijanie, czkawka, odruch wymiotny; u młodzieży dołącza także aspekt skojarzeń erotycznych podczas realizacji niektórych ćwiczeń) oraz normalizację wszystkich wymienionych. Dochodzi do tego akceptowanie własnych ograniczeń (niemożność zastosowania niektórych technik), mierzenie się z reakcją innych na swoje niepowodzenia, pomyłki czy wycofanie się z zadania z powodu np. nadmiernej wrażliwości aparatu mowy, a także kontekst

emocji. Istotne jest odczuwanie każdej z nich, bycie świadomym danej emocji, zdolność ich regulacji i mechanizmy obronne. Przy pracy głębokiej w terapii mowy wszystkie te czynniki mają spore znaczenie.

Relacje matka–dziecko także miały wpływ na zachowanie „muru obronnego”. Mniej lub bardziej świadome „dawanie forów” lub „uodparnianie” na trudne sytuacje, przekonywanie starszych dzieci do „przepuszczania” młodszych, kapitulacja względem najmłodszych Uczestników – to tylko niektóre zaobserwowane zachowania osób dorosłych. Miały one spory wpływ na dzieci: na ich napięcie ciała, postawę przygotowawczą do obrony i sposób zabierania głosu.

Kolejną ważną kwestią jest sposób zabierania głosu w kontekście sprzeciwu wobec inwazyjnych działań Barana. Odwaga, fonacja, umiejętność wypowiadania się w swojej obronie publicznie i stanowczo są ważnymi elementami w terapii mowy, w pracy z ciałem, a także w relacjach społecznych. Istotne jest bycie usłyszonym, zarówno w aspekcie oddechowo-fonacyjnym (głośność, natężenie dźwięku), dykcyjnym (wyraźne mówienie, mówienie podczas wysiłku fizycznego), jak i psychologiczno-społecznym (odwaga, relacje, odbiór rówieśników i dorosłych, mierzenie się z krytyką, oporem).

Kolejną wariacją w wykorzystaniu zabawy w kontekście mownym była zmiana w sposobie śpiewania piosenki. Tu wybrałam kilka opcji:

- śpiewanie samymi samogłoskami,
- śpiewanie przesadnie powoli,
- śpiewanie przesadnie szybko,
- śpiewanie słów naprzemiennie (dorośli/dzieci),
- śpiewanie co drugiego słowa (tutaj była największa trudność!),
- śpiewanie „z kluskami w buzi”,
- śpiewanie słów do innej melodii.

Następnym ciekawym motywem było budowanie napięcia ciała podczas zabawy i praca z mięśniami głębokimi Uczestników. Śpiewanie podczas zabawy angażuje mięśnie oddechowe i fonacyjne. Uważam to ćwiczenie za bardzo przydatne dla dorosłych, młodzieży i dzieci. Uczy ono dobierania powietrza w celu utrzymywania narracji, gospodarowania tym już nabranym i pracy z koordynacją fonacyjno-oddechową (zadyszka, zacinać, śpiewanie „na tlenowych oparach”). Dla osoby dorosłej fachowo pracującej głosem, znającej doskonale trudności fonacyjne występujące np. podczas dynamicznego spektaklu, ćwiczenie to może być dobrą okazją do uważnej pracy z ciałem, oddechem, dykcją i fonacją w procesie przygotowywania się do bardziej wymagającego występu.

Warto też podkreślić wpływ zwiększonego napięcia ciała na ustawienie głowy względem szyi, a co za tym idzie – na pracę krtani. W tym kontekście nie mogłabym nie wspomnieć o zwiększonej pracy zwieraczy gardła. Fizjologicznie normatywne ich funkcjonowanie występuje tylko podczas: porodu, wypróżniania się, kaszlu, kichania, wymiotów oraz dźwigania ciężarów. Każdorazowe „dodatkowe” i нефizjologiczne napinanie tych mięśni wiąże się z niepotrzebną aktywizacją okolicy dna jamy ustnej (praca żuchwy, języka, podniebienia; mięśnie nadgnykowe) oraz – niestety – z aktywizacją mięśni podgnykowych podczas oddychania. Zbyt napięta okolica mięśni krtani oraz szyi prowadzi do napięcia mięśni nadgnykowych i koło zacisków się zamyka.

Ale wróćmy do wzmacniania mięśni! Oporowanie ciałem wzmacnia mięśnie głębokie odpowiedzialne za utrzymywanie prawidłowej i swobodnej (nie napięciowej!) postawy ciała podczas pracy nad dykcją, prawidłową fonacją w rehabilitacji głosu, nad emisją głosu śpiewanego i mówionego, a także nad prawidłowym oddechem. Język, będący częścią taśmy głębokiej przedniej w uję-

ciu taśmowo-powięziowym Myersa, jest bardzo ważnym elementem tej układanki, więc wszelkie wzmacnianie taśmy przedniej wpłynie korzystnie na jego pracę. Jako wstęp do zabawy można byłoby wprowadzić początkowo opieranie się dłońmi w parach z obserwacją, skąd idzie siła oporu! Z nadgarstka, łokcia, obręczy barkowej czy z siły napięcia mięśni brzucha? Następnym działaniem może być oporowanie przy oparciu o ramię osoby z pary (np. jako budowanie zaufania w pracy w parach tanecznych!). Przy większej sile podczas utrzymania równowagi możemy także ocenić lateralizację osób biorących udział w tej „przedzabawie”. W przypadku zgranej grupy młodzieżowej (np. drużyna sportowa) za dobrą opcję uważam oporowanie jako budowanie siły mięśni w połączeniu z zabawą.

Zabawę „Baran” wprowadziłbym na pewno w grupie dzieci starszych (12+), najchętniej o profilu sportowym (opór, granice, równowaga, siła, wytrzymałość psychiczna na atak, obronę i swoiste odtrącenie); być może w połączeniu z mioterapią i – koniecznie – z choćby krótkim werbalnym wprowadzeniem w celu złagodzenia jej inwazyjności, a także z dłuższą dyskusją, warsztatem czy indywidualnym wsparciem po zajęciach w celu omówienia pojawiających się w trakcie gry emocji.

Czarny/biały baran

Korzyści z zastosowania zabawy z perspektywy pedagoga specjalnego, terapeutki integracji sensorycznej, socjoterapeutki i terapeutki poznawczo-behawioralnej dzieci i młodzieży

Emilia Kowalewicz-Rusiecka

Dla kogo?

„Czarny baran” to piosenka, którą dzieci uwielbiają nie tylko za jej melodyjność, ale i za towarzyszącą jej wesołą zabawę. Jest to świetna gra rozwijająca umiejętności ruchowe, poczucie rytmu i kooperację wśród najmłodszych, a także dobra rozrywka. Dzieci w wieku przedszkolnym oraz grupa dzieci trzyletnich mogą podjąć tę zabawę z rówieśnikami. Grupa może mieć charakter zróżnicowany pod względem funkcjonowania poznawczo-emocjonalno-społecznego. Zabawa będzie odpowiednia również dla dzieci z potrzebami specjalnymi oraz problemami w zakresie procesów sensorycznych i deficytami uwagi.

Na co wpływa?

Prawidłowy rozwój procesów sensorycznych jest możliwy dzięki przetwarzaniu niezliczonej ilości wrażeń zmysłowych. Dzięki stawianiu przed dzieckiem kolejnych wyzwań umożliwiamy mu wypracowanie reakcji adaptacyjnych. Sukcesy w zakresie przystosowywania się do zmieniających się sytuacji budują poczucie bezpieczeństwa i pewności siebie. Zabawa, dostarczając przyjemności, pozytywnie wpływa na samopoczucie dziecka, co oddziałuje na jego doświadczenia.

Człowiek od wieków poznaje i obserwuje otoczenie za pomocą różnych zmysłów, warto więc, aby dzieciom dostarczano zróżnicowanych i ciekawych bodźców. Im ciekawiej, tym doświadczenie jest atrakcyjniejsze. *Czarny baran* wpływa na kontrolowanie i odbieranie rozmaitych bodźców za pomocą każdego zmysłu człowieka.

Zabawa tym samym ma wpływ na:

- rozwijanie umiejętności sensoryczno-motorycznych, a co za tym idzie – regulację poziomu aktywności dziecka; układ nerwowy coraz lepiej organizuje docierające doń wrażenia sensoryczne; dziecko ma poczucie bezpieczeństwa emocjonalnego,
- doskonalenie zmysłu wzroku – pozwala to na ocenianie stosunków przestrzennych dziecka w odniesieniu do otoczenia i poszczególnych przedmiotów względem siebie,
- rozwijanie koordynacji wzrokowo-motorycznej,
- rozwijanie zmysłów (dotyk, wzrok, słuch, grawitacja).

Spotkanie w grupie ma znaczący wpływ na prawidłowy odbiór bodźców sensorycznych.

Modyfikacja

Dzieci w kole siedzą na wyznaczonych poduchach albo krzesłach, w środku najpierw staje dorosły, a następnie wybrane za pomocą wyliczanki dziecko – Baran. Można mieć przygotowany element garderoby lub akcesorium przypominające barana, aby zaznaczyć jego obecność w kole – będzie to atrakcyjne dla dziecka. Wówczas zaczyna się wspólne śpiewanie i naśladowanie tego, co pokazuje Baran. Zmiana polega na wskazaniu przez Barana następnej osoby, która stanie w środku.

Kiedy dzieci będą gotowe, można wprowadzić do zabawy ruch grupy wokół Barana po linii okręgu.

Ważne, aby wiedzieć, że nie każdemu dziecku spodoba się dotyk, uważność w tej kwestii jest bardzo istotna.

Kiedy warto zastosować?

- w grupach integracyjnych, rodzinnych,
- podczas zabaw w grupie przedszkolnej, klasie szkolnej,
- podczas zajęć muzycznych, ogólnorozwojowych.

„Czarny baran” to doskonała propozycja dla rodziców, opiekunów oraz nauczycieli, którzy szukają sposobu na aktywne i kreatywne spędzanie czasu z dziećmi.

Bibliografia

Kranowitz C. S., *Nie-zgrane dziecko. Zaburzenia przetwarzania sensorycznego – diagnoza i postępowanie*, Gdańsk 2012.
Ayres A. Jean, *Dziecko a integracja sensoryczna*, Warszawa 2015.

Korzyści z zastosowania zabawy z perspektywy metodyczki oraz nauczycielki rytmiki i kształcenia słuchu

Joanna Tomkowska

Dla kogo?

Dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, w różnych wariantach, na dowolną liczbę osób.

Czas trwania

Ok. 10 minut, można jednak w oparciu o zabawę zbudować całą lekcję w szkole muzycznej.

Zastosowanie

Zabawa sprawdziła się jako integracja uczestników, była źródłem radości i relaksu. Występujący w piosence podział na role stworzył okazję do występów solowych. Ćwiczenia oparte na zabawie posłużyły do rozwijania poczucia rytmu, umiejętności śpiewania, koncentracji, koordynacji ruchowej, pobudzania aktywności twórczej. Melodię piosenki wykorzystałam w szkole muzycznej podczas utrwalania gamy C-dur jako ćwiczenie solfeżowe i dyktando melodyczne. Była też ona pretekstem do utrwalania trójdźwięków durowych i molowych. Ostinata rytmiczne posłużyły do stworzenia orkiestry rytmicznej oraz do zadań rozwijających koordynację ruchową.

Dodatkowy temat rytmiczny był okazją do ćwiczeń z polimetrią.

Rozszerzenie

Wariant podstawowy polega na tym, że wybrane dziecko – Baran, znajduje się w środku koła utworzonego przez pozostałych uczestników i krążącego wokół niego. Baran odpowiada śpiewem na zadawane pytania. Po każdej zwrotce Baran próbuje wydostać się z koła. Jeśli mu się to uda, do środka wchodzi osoba, która go przepuściła lub osoba wybrana przez Barana.

Ta zabawa bardzo podobała się dzieciom w wieku przedszkolnym (cztero-, pięcio- i sześciolletnim) oraz uczniom klasy pierwszej. W starszych klasach niektórzy uczniowie zbyt przemocowo pilnowali spójności koła lub próbowali się z niego wydostać. Ze względów bezpieczeństwa nie powtarzaliśmy tej wersji. Wykonywaliśmy natomiast kilka innych, które jeszcze bardziej podobały się dzieciom.

*Gdzieś ty bywał, czarny baranie, czarny baranie?
We młynie, we młynie, mój miły panie | x 2*

*Cóżeś tam robił, czarny baranie, czarny baranie?
Mełł mąkę, mełł mąkę, mój miły panie | x 2*

*Cóżeś tam jadał, czarny baranie, czarny baranie?
Kluseczki z miseczki, mój miły panie | x 2*

*Cóżeś tam pijał, czarny baranie, czarny baranie?
Miód, mleczko, miód, mleczko, mój miły panie | x 2*

*Jakżeś uciekał, czarny baranie, czarny baranie?
Hopsasa do lasa, mój miły panie | x 2*

W grupach przedszkolnych wykonywaliśmy kilka dodatkowych wariantów zabawy

- Śpiew z ilustracją ruchową

Dzieci podzielone na dwie grupy: I grupa to chłopcy, II grupa to dziewczynki:
takty 1–6: śpiewanie z kołysaniem na boki, dłonie oparte na biodrach,
takty 7–10: ilustracja ruchowa czynności określonej w zwrotce przez I grupę,
takty 11–14: powtórzenie tego samego ruchu przez II grupę.

- Zabawa ze śpiewem

Ustawienie w kole wiązonym, w środku stoi wybrane dziecko – Baran:
takty 1–6: uczestnicy poruszają się w kole dookoła Baran, śpiewając piosenkę,
takty 7–10: Baran wykonuje ustalony wcześniej rodzaj ruchu, pozostałe dzieci stoją w miejscu,
takty 11–14: dzieci powtarzają ruch zaproponowany przez Barana.

Po zakończeniu piosenki lub też po każdej zwrotce Baran wybiera swojego następcę.

Ten wariant jest bardzo lubiany przez dzieci. Stwarza przestrzeń do indywidualnej prezentacji i bycia wybranym przez inne dziecko lub nauczyciela, co buduje poczucie wartości. Jest bezpieczny dla dzieci nieśmiałych, ponieważ ruchy są z góry ustalone i nie trzeba wymyślać nic nowego.

- Inhibicja i incytacja

Elementy tekstu piosenki posłużyły mi do przeprowadzenia zabawy inhibicyjno-incytacyjnej, która rozwija koncentrację. Dzieci poruszają się swobodnie po całej sali zgodnie z muzyką. W czasie przerwy w muzyce reagują we wcześniej ustalony sposób na sygnał słowny:

młyn,
mąka,
kluseczki z miseczki,
miód, mleczko,
hopsasa.

- Uciekaj przed Baranem – zadanie na słuchanie

W tej wersji uczestnicy tworzą koło, a do środka wchodzi dwie osoby: dziecko z janczarami i Baran, który ma zawiązane oczy. Dziecko z janczarami porusza się, wydając dźwięki, a Baran próbuje je złapać, korzystając jedynie ze zmysłu słuchu. Dzieci stojące w kole w tym czasie nie śpiewają, tworzą tylko zamkniętą, bezpieczną przestrzeń dla osób znajdujących się w środku.

Materiał muzyczny piosenki *Czarny baran* jest prosty i z powodzeniem można go wykorzystać do różnych zadań melodyczno-rytmicznych w szkole muzycznej.

- Dyktando melodyczne (zadanie dla klas I-II)

a) Analiza melodii ze słuchu, fragmentami:

— zauważenie, że w 6 fragmencie występuje trójdźwięk.

b) Śpiewanie melodii solmizacją lub literami z pamięci.

- Granie melodii na dzwoneczkach diatonicznych
- Improwizacja ruchowa

Jest to zabawa podobna do „Zabawy ze śpiewem” powyżej, z tą różnicą, że zamiast tekstu melodia jest śpiewana solmizacją lub literami.

Ustawienie w kole wiązanych, w środku stoi wybrane dziecko – Baran:

takty 1–6: uczestnicy poruszają się w kole dookoła Barana,

takty 7–10: Baran wykonuje wymyślony przez siebie ruch, pozostałe dzieci stoją w miejscu,

takty 11–14: dzieci powtarzają ruch zaproponowany przez Barana.

Po dobrym opanowaniu melodii, po uprzedniej „Zabawie ze śpiewem”, dzieci czują się bezpiecznie. Nawet osoby nieśmiałe chętnie wchodzi do środka i przejmują rolę lidera. Te odważne wymyślają własne pomysły do naśladowania. Te najbardziej nieśmiałe wykorzystują ruch z wcześniejszej zabawy w „Czarnego barana”.

- Biały baran, czarny baran – zabawa z trójdźwiękami

Uczniowie zostają podzieleni na dwie grupy:

I grupa: białe Barany – przyporządkowany jest im trójdźwięk durowy,

II grupa: czarne Barany – przyporządkowany jest im trójdźwięk molowy.

Uczniowie poruszają się podskokami po całej sali zgodnie z muzyką. Na przerwę w muzyce wszyscy zatrzymują się i reagują na sygnał grany przez nauczyciela:

- trójdźwięk durowy – białe Barany zostają w pozycji stojącej, a czarne siadają na podłodze,
- trójdźwięk molowy – czarne Barany zostają w pozycji stojącej, a białe siadają na podłodze.

- Czy słyszysz trójdźwięk?

Uczestnicy ustawieni w kole. Jeśli grana przez nauczyciela melodia „idzie” po kolejnych dźwiękach gamy, dzieci/uczestnicy poruszają się w rytmie ćwierćnut. Gdy usłyszą trójdźwięk, wykonują jeden skok.

- Budowanie trójdźwięku C-dur i G-dur na pięciolinii
- Granie na zmianę trójdźwięków G-dur i C-dur z jednoczesnym śpiewaniem II części piosenki (takty 7–14)
- Ostinato rytmiczne

Proponuję wykonanie jednego z trzech ostinat za pomocą gestodźwięków. Gestodźwięki można też zamienić na instrumenty i stworzyć orkiestrę rytmiczną.

Można też wykorzystać wersję dla starszych uczniów – sześciotaktowy temat rytmiczny (jak wyżej) wykonany za pomocą gestodźwięków, z towarzyszeniem śpiewu.

- Temat rytmiczny ze śpiewem

Zadanie to, przeznaczone dla klasy III szkoły muzycznej, polega na śpiewaniu piosenki z równoczesnym klaskaniem tematu rytmicznego.

Korzyści z zastosowania zabawy z perspektywy kulturoznawczynie, animatorki kultury, edukatorki muzealnej

Katarzyna Żukowska

Warunki realizacyjne

Zastosowanie w muzeum miejskim na zajęciach dla grup zorganizowanych. Byli to uczniowie z klas I–IV biorący udział w samorządowej bezpłatnej akcji „Lato w mieście”. Skład grup w każdej szkole zmienia się co tydzień. Dzieci jeżdżą do muzeów z wychowawczyniami, które opiekują się nimi w danym tygodniu. Grupy są niezintegrowane, bardzo liczne (ok. 30 os.) i łączą dzieci od 7 do 11 r.ż.

Opis zajęć z zastosowaniem zabawy tradycyjnej

Latem zapraszamy dzieci do Muzeum Woli na różnorodne gry i zabawy, dawne i współczesne, analogowe i cyfrowe. Podczas zajęć robimy zakupy na Kercelaku przedstawionym na grze planszowej, gramy w „zielone”, pstrykamy kapslami, śpiewamy piosenki towarzyszące dawnym zabawom itp.

Czy gry sprzed ponad stu lat mogą być konkurencją dla smartfona? Co się dzieje, gdy gramy i bawimy się całymi sobą, w pełnej interakcji z innymi? Poznajcie różnorodne zabawy ruchowe „przyjazne mózgowi”.

Notatki z zabawy

Zabawa łączy kilka elementów, które w kontekście lekcji muzealnych o charakterze historycznym mogą być wartościowym urozmaicheniem. W praktyce „Czarny/biały baran” to połączenie piosenki (śpiewu) i opowieści, zabawy parateatralnej i rywalizacji/przepychanki.

Melodia piosenki może być dzieciom znana, co ułatwia realizację. Proponuję, dla utrwalenia, prześpiewać ją najpierw z uczestnikami zajęć, wskazując na fragmenty, które się powtarzają, dając czas na oswojenie, powtórzenia, częściowe zapamiętanie, z pokazywaniem kolejnych czynności, a potem raz jeszcze zaśpiewać już jako część zabawy, zgodnie z zasadami.

Pierwsze wspólne wykonanie rozładowuje żartobliwy charakter piosenki i gdy dochodzi do gry, uczniowie mogą skupić się na rywalizacji i doświadczaniu związanych z nią emocji. W przypadku tej zabawy osoba prowadząca bierze cały czas w niej udział, co nieco powściąga żywiołowość grupy; śpiewa, pokazuje, moderuje jej część rywalizacyjną, by nie stała się zbyt gwałtowna. W swojej wersji pozwalałam na zrezygnowanie z odgrywania roli Barana, jeśli dziecko się wymawiało i było bardzo niechętnie. Częściowo była to zatem zabawa dla ochotników.

Jednocześnie jest to ciekawe wyjście do pogadanki (lub zabawne jej zobrazowanie) dotyczącej młynów i młynarzy, którzy zajmowali szczególne miejsce w społeczności wiejskiej i miejskiej aż do czasów upowszechnienia młynów parowych. Kontrowersyjne strofy piosenki dostarczają ciekawego materiału do dyskusji. Przyznam jednak, że w zabawie z najmłodszymi pomijałam zwrotkę, w której Baran przyznaje, że sypiał z młynarką. To, w moim odczuciu, niepotrzebna kontrowersja na lekcji w muzeum.

Laboratorium Zabaw Tradycyjnych

Niniejsza karta zabawy i opisy eksperckie są efektem prac Laboratorium Zabaw Tradycyjnych, projektu o charakterze badawczym i edukacyjnym, którego celem jest analiza tradycyjnych zabaw dziecięcych pod kątem możliwości ich wykorzystania wśród dzieci z różnymi potrzebami oraz zbadanie ich właściwości – wpływu na dzieci na polu rozwojowym, terapeutycznym, społecznym i psychologicznym. Projekt popularyzuje również korzystanie z folkloru w pracy z dziećmi.

Koncepcja i realizacja projektu:

Karolina Ociepka, Marta Urban-Burdalska, Marta Domachowska, Katarzyna Rosik

Redakcja:

Marta Domachowska

Korekta:

Filip Bukowski

Opracowanie graficzne i skład:

Katarzyna Rosik

Laboratorium Zabaw Tradycyjnych 2024 — edycja II

Organizator/wydawca:

Forum Muzyki Tradycyjnej

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: EtnoPolska. Edycja 2024

Partnerzy:

Muzeum Etnograficzne
im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej
w Toruniu

Fundacja
Muzyka jest
nieskończona

Patron medialny:

